

ดุลยภาพดุลยพินิจ

มิงสรรพ์ ชาวสอาด

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

มาบตาพุด ยังไม่มีทางออก?

ขาวของมาบตาพุดในขณะนี้มักเป็นข่าวแสดงความหวังโยว่า การระงับโครงการชั่วคราวหากล่าช้าไปก็ทำให้การลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะต่างประเทศชะงักงันได้ เศรษฐกิจของไทยก็จะถดถอยไปอีก และการกำหนดกฎเกณฑ์ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญของกรรมการทั้ง 4 ฝ่ายโดยเร่งด่วน จะช่วยให้โครงการเหล่านั้นเดินหน้าต่อไปได้ ปัญหาที่มาบตาพุดก็จะหมดไป

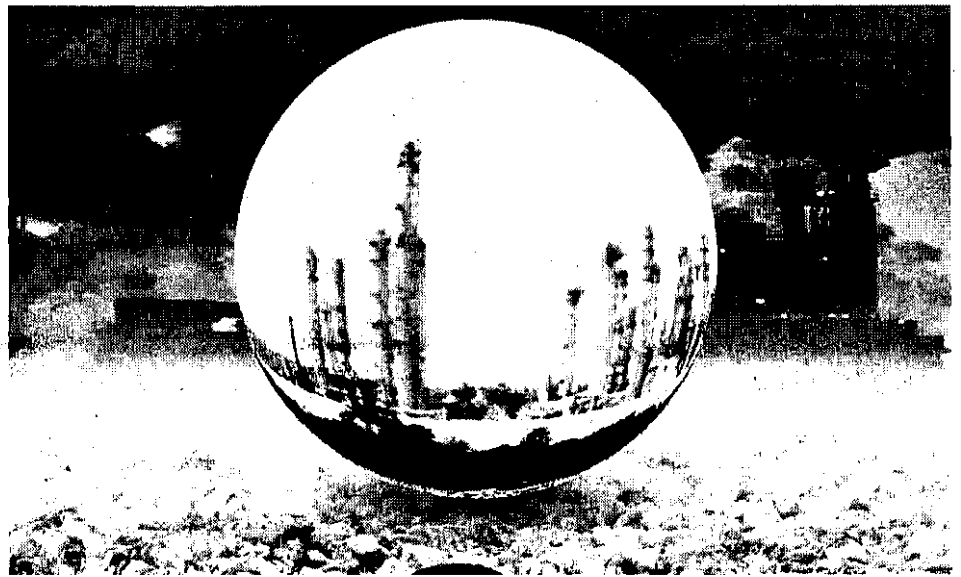
แต่ปัญหามาบตาพุดจะไม่จบแค่นั้น อย่าลืมว่าคดีมาบตาพุดมี 2 คดีด้วยกัน คดีแรก เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2552 ศาลปกครองระยองได้พิพากษาให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกาศให้ท้องที่เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด (และอื่นๆ อีก) เป็นเขตควบคุมมลพิษ คดีที่ 2 เป็นคดีศาลปกครองกลาง มีคำสั่งระงับโครงการในวันที่ 29 กันยายน 2552 ซึ่งเป็นคดีที่เป็นที่โจษจันกันอยู่ในขณะนี้ เป็นปัญหาสำคัญของภาคเอกชน

แต่ประเด็นสำคัญสำหรับชาวมาบตาพุดไม่ใช่ปัญหาการชะลอโครงการลงทุนของต่างประเทศ ปัญหาที่แท้จริงของชาวมาบตาพุดก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มาบตาพุดที่ประชาชนได้ร่วมกันฟ้องศาลปกครองระยองให้มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษ

เพราะประชาชนมาบตาพุดเชื่อว่ามิโรงงานที่สร้างมลพิษมากเกินไปสิ่งแวดล้อมจะรับได้ และได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพต่อประชาชน จึงต้องฟ้องระงับโครงการ 76 โครงการ

โดยอาศัยมาตรา 67 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญซึ่งให้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA/HIA) ของประชาชนในชุมชนจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนรวมทั้งให้มืองค์การอิสระให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินการดังกล่าว

ปัญหาของมาบตาพุดนั้นหากว่าตามภาษาทางเทคนิคก็คือ ชาวบ้านเชื่อว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่มาบตาพุดหมดกำลังรองรับ (Carrying Capacity) กล่าวคือ แม้ว่าโครงการใหม่ๆ จะปล่อยมลพิษตามมาตรฐานแต่หากมีโรงงานใหญ่ๆ หลายๆ โรงมากเกินไป เมื่อมลพิษเหล่านี้เข้ามารวมกันในพื้นที่น้ำสายเล็กๆ หรือปากอ่าว หรือรวมกันอยู่บน

บรรยากาศเหนือเมือง ก็อาจทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมเกินกว่าสิ่งมีชีวิตจะดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขได้

ความคิดที่ว่ามาบตาพุดหมดกำลังรองรับจริงหรือไม่ ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์

แต่การเพิ่มโรงงานเข้าไปอีก 76 โรง หากการพิจารณาอนุมัติโครงการกันที่ละโรงงาน โดยไม่รู้ผลกระทบรวมเป็นเท่าไร และกำลังรองรับรวมจะรับไหวหรือไม่ ความกังวลของประชาชนก็จะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ปัญหาที่มาบตาพุดก็จะไม่หมดไป

บรารต้องทำความเข้าใจเล็กน้อยเกี่ยวกับคำว่ามาตรฐานการปล่อยมลพิษ (emission, effluent standards) และมาตรฐานสิ่งแวดล้อม (ambient standards) มาตรฐานสิ่งแวดล้อมเป็นเป้าหมายของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่จะรับประกันคุณภาพชีวิตของมนุษย์ จึงเป็นเป้าหมายที่แสดงระดับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น ระดับคุณภาพน้ำและอากาศ มาตรฐานนี้เป็นกรวัดที่แหล่งน้ำสาธารณะหรือในบรรยากาศ

แต่มาตรฐานการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดวัดจำนวนมลพิษที่ปลดปล่อยออกมาในท้องถิ่นที่

หรือปล่อยระบายอากาศและจะตรวจวัดที่แหล่งระบายมลพิษ ซึ่งมักจะมีคุณภาพต่ำกว่าน้ำและอากาศ (ซึ่งนำเข้าไปใช้ในกระบวนการผลิตหรือบริโภค) แต่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ว่าจะไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี หากในพื้นที่หนึ่งๆ มีจำนวนโรงงานมากๆ มีการปล่อยมลพิษมากๆ แม้ว่าจำนวนมลพิษที่ปล่อยออกมาจะได้ตามมาตรฐานการปล่อยมลพิษ แต่เมื่อมารวมกันในพื้นที่หนึ่งๆ อาจจะเกินกำลังความสามารถของธรรมชาติที่จะรับได้ในพื้นที่นั้นๆ และทำให้ระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตลดลง

ดังนั้น ในเขตควบคุมมลพิษ หากมีแหล่งกำเนิดมลพิษจำนวนมากเกินกำลังรองรับ พ.ร.บ.ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 58 อนุญาตให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจประกาศมาตรฐานควบคุมการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ในกรณีทั่วไป

การที่ภาคเอกชนไม่ยอมให้มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษก็เพราะข้อกฎหมายข้อนี้ เพราะเกรงว่าจะมีการออกกฎหมายให้เข้มงวดกว่าที่อื่น รวมทั้งกังวลเรื่องนักท่องเที่ยวที่จะกลัวว่าเขตควบคุมมลพิษ

การกำหนดและการบังคับใช้มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดแต่อย่างใดโดยไม่ปรับระดับมาตรฐานการปล่อยมลพิษให้สอดคล้องกับกำลังรองรับตามธรรมชาติ จึงไม่สามารถที่จะกำกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มาบตาพุด ต่อให้มี EIA HIA SIA ก็ตาม

แต่ถ้ามีโรงงานมากขึ้นไปถึงแม้ว่าทุกโรงงานจะปล่อยมลพิษตามมาตรฐานแล้วในที่สุดคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็อาจจะไม่เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนปรารถนา

ลิ่งที่มาบตาพุด (และเขตอุตสาหกรรมอื่นๆ) ต้องมีก็คือ กลไกใหม่ที่จะทำให้ทุกโรงงานลดมลพิษให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความสามารถในการจัดการอาจมีบางโรงงานที่สามารถทำได้ดีกว่ามาตรฐาน

ซึ่งกลไกนั้นก็คือภาษีสิ่งแวดล้อมที่เก็บจากมลพิษที่ปล่อยออกมา ใครปล่อยมลพิษมากก็จ่ายภาษีมาก ใครปล่อยมลพิษน้อยก็จ่ายน้อย ถึงแม้จะมีการปล่อยมลพิษตามมาตรฐานแล้วก็ตาม

ด้วยวิธีนี้โรงงานจะพยายามลดมลพิษอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่จัดการได้ตามมาตรฐานแล้วก็เลิกกัน

กลไกนี้เป็นกลไกที่โจมตีกระเปาะของผู้ประกอบการจึงเป็นแรงจูงใจอัตโนมัติที่ทำงานตลอดเวลา และเมื่อทุกโรงงานพยายามลดการปล่อยมลพิษลงก็จะ

เป็นการช่วยให้กำลังรองรับของพื้นที่ดีขึ้น

อาจจะมีผู้กล่าวว่า การเก็บภาษีมลพิษเป็นการเพิ่มต้นทุนสินค้า ทำให้เราเสียความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ

แต่ความจริงก็คือในเอเชียและคู่แข่งของเราทุกประเทศก็ได้มีการเก็บภาษีแล้ว

จีนและอินเดียมีมากกว่า 10 ปีแล้ว เวียดนามก็มีแล้ว

ที่ยังไม่มีก็คือ พม่า ลาว เขมร และไทย

ซึ่งประเทศลาว เขมร พม่า มีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต่ำกว่าไทยมาก และเป็นระดับที่ยังไม่สร้างมลพิษให้เป็นภาระของสังคม ในขณะที่ไทยส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจำนวนมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังไม่ใช้มาตรการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” อย่างจริงจังตามประเพณีนิยมสากล ทำให้ประเทศไทยเป็นเจ้าที่อ่อนแอในวงการค้าต่างประเทศ

รัฐบาลไทยจึงควรปรับประกาศใช้ภาษีมลพิษเพื่อให้มีกลไกถาวรในการจัดการมลพิษเพิ่มขึ้น และจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในมาบตาพุด รวมทั้งให้มีการศึกษาจนได้ข้อยุติเกี่ยวกับกำลังรองรับปริมาณมลพิษของมาบตาพุดเพื่อกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษที่เหมาะสม

อย่าให้ประเทศไทยขึ้นชื่อว่า ผู้ลงทุนมีแต่ได้กับได้ แต่ประชาชนไทยเป็นผู้แบกรับภาระสิ่งแวดล้อม!!!